TÜRKİYE'NİN

100+100 YILI
EKOLOJİK NOTLAR

SEMPOZYUM
16-17 KASIM 2023

TED Üniversitesi



Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yıl dönümü olan 2023 yılı, Türkiye'de fiziki çevrenin dönüşümünün son yüzyılını değerlendirmek ve önümüzdeki 100 yılın nasıl şekillenebileceği üzerine düşünmek için eşsiz bir fırsat sunuyor. Bu iki perspektifin bir aradılığı kuşkusuz, bir yanda Cumhuriyet'in içine doğduğu modernist gelişme ve aydınlanma söylemine eşlik eden yenilikçi yapılaşma ve planlı kalkınma idealinin toplumsal evrimini, diğer yanda ise kentsel ve doğal çevrenin ilişkisi, doğal kaynakların idaresi, tarihi dokunun korunması ve sosyal ve ekonomik eşitsizliğin giderilmesine yönelik ısrarlı gündemi odağına alacaktır. Geçmişin kentsel ve kırsal gelişim programının yapılı ve doğal çevreyi nasıl biçimlendirdiğinin değerlendirmesinin, direngen, sürdürülebilir ve eşitlikçi bir gelecek tasavvuru için yenilenmiş bir önem ve işlev kazanacağı, bu fırsat ile öngörülebilir.

Başka bir açıdan bu tür fırsatlar, böylesi, yapılı çevre-doğal çevre ya da kentsel gelişim-koruma gibi karşıtlıkların ötesinde; kent, mimarlık ve toplumsal üretimin tarihini, doğal çevrenin tarihi ve geleceğiyle birlikte düşünmek için bir ortam yaratır. 21. yüzyılın ivedi eylem gerektiren krizlerinin oluşturduğu gündemin, yüz yıllık bilançoya bakışımızda işlevsel bir eleştirelliği davet edeceği öngörülebilir. Diğer yandan, Bookchin'in tanımladığı şekliyle insanın doğanın "bilgililiği" [knowingness], "zekâya, akla ve kendi üzerinden düşünme yeteneğine doğru evriminin cisimleşmesi olduğu" önermesini de anımsayarak, geçmiş görgü, bilgi ve deneyimin, tüm hata ve erdemleriyle birlikte daha iyi bir geleceğe dair evrilmekte olan bir süreklilik içinde araştırılmasının imkânı belirgin olacaktır. "Türkiye'nin 100+100 Yılı: Ekolojik Notlar" teması, araştırmacıları, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu ekolojik zorluklar ve fırsatlar çerçevesinde, geçmiş deneyime dair araştırma ve içgörülerle gelecek kurgusuna katkıda bulunmaya davet ediyor. Cumhuriyet Ankara'sını ve Türkiye'sini farklı ölçek ve bağlamlardan tartışmak, gelecek yüzyıla dair bir öngörü oluşturmak hedefleniyor. Bu yaklaşım şüphesiz, sanat, tasarım, mimarlık ve planlamanın yanı sıra mühendislik, çevre çalışmaları ve sosyoloji gibi pek çok alandan araştırmacının disiplinler arası iş birliğini gerektirecektir.

Çerçeve Konuşmalar: İlhan Tekeli, Esra Akcan, Osman Balaban

Editör Ekibi: Neşe Gurallar, Bilge İmamoğlu, Melis Acar

Organizasyon Komitesi: Belkıs Sena Top, Çağrım Koçer, Deniz Yeni, Melis Acar
Bilge Fındık, Çiğdem Çelebi, Sude Nehir Aslan, Zeynep Tabanlıoğlu

Sempozyum Programı

16 Kasım Perşembe

9.40-10.00 TED Üniversitesi Rektörü Açılış Konuşması:
İhsan Sabuncuoğlu

10.00-10.20 Sempozyum Açılış Konuşması:
Neşe Gurallar

10.20-11.00 Çerçeve Konuşma: İlhan Tekeli, *100 Yılda Cumhuriyet'in Coğrafyasını Nasıl Oluşturduğu Konusunda Ekolojik Notlar*

Kahve Arası 11.00-11.30

ANKARA'NIN 100 YILI
11.30-13.30 1.Oturum

Oturum Başkanı: Meltem Yılmaz

Aylin Alicanoğlu Şerifoğlu, İnci Basa, *Ankara Atatürk Bulvarındaki Kentsel Parkların 100 Yıllık Değişim ve Dönüşümlerinin Jansen'in Yeşil Yol Kavramı Üzerinden İncelenmesi*

Azize Elif Yabacı, Başak Uçar, Derin İnan, Onur Yüncü, Melis Acar, *Kentsel Dönüşüm Projeleri ve Eğitim Kampüslerinin Çevresel Etkisi: Kolej-Cebeci Semtleri*

Melis Acar, *Fidanlığın Ötesinde, Derenin Bitişiğinde: TED Ankara Koleji ve Kolej Semti'nin Kentsel ve Çevresel Dönüşümü*

Heves Beşeli Özkoç, Onur Özkoç, Seda Nehir Gümüşlü, *Başkentin Yapıları: Tipolojik Bir Envanter*

Yemek Arası 13.30-14.30

14.30-16.30 2.Oturum:

Oturum Başkanı: Neşe Gurallar

Güliz Öktem Taşdemir, *Ankara'nın Kentsel Ekolojisini ve Gelişimini Kentin İç Mekânı Pasajlarla Okumak*

Başak Aycan Özkan, Elif Merve Nalçakar, Irmak Yavuz Özgür, *Geleceğe Dönüş: Ekolojik Pedagoji Yaklaşımıyla Başkentte Alternatif Kentsel Biçim Ve Modelleri Düşünmek*

Zeki Kamil Ülkenli, *Yeni bir Başkent, Yeni bir Kentlilik; Yerli ve Yabancı Kaynaklardan Erken Cumhuriyet Dönemi Ankarası, Kent Yaşamı ve Atatürk Orman Çiftliği'nin Ekolojik Rolü*

Zeynep Eraydın, *Ankara'nın Yüz Yıllık Kent İmgesi*

17.30 Sergi Açılış Konuşması: Baykan Günay "Cumhuriyet Ankarası ve Kent Modelleri"
Sergiyi Hazırlayanlar: TEDU CITY, Irmak Yavuz Özgür, Elif Merve Nalçakar, Başak Aycan Özkan

17 Kasım Cuma

10.00-10.40 Çerçeve Konuşma: Esra Akcan, *Deprem, Din ve Devlet*

Kahve Arası 10.40-11.00

TÜRKİYE'NİN 100 YILI
11.00-13.00 3.Oturum:

Oturum Başkanı: Bülent Batuman

Berin Gür, *Fetih, Kutlamalar ve Mimarlığın Siyasi İstismarına Karşı "İtina"*

Eser Köker, Ülkü Doğanay, *Türkiye'nin Siyasal İletişim Yazınında Çevre Sorununun Görünmezliği*

Bilge İmamoğlu, Başak Uçar, Seray Türkay, *Geçmiş Mimarlık ve Kent Tarihi Değerlendirmelerinin İçerik Analizi*

Ela Ataç Kavurmacı, *Cumhuriyet'in Yüzüncü Yılında Türkiye'de Demografik Yapının Değişimi: Eşitsiz Modernleşmenin Coğrafi Görünümleri ve Nüfusun Sürdürülebilirliği*

Yemek Arası 13.00-14.00

14.00-14.40 Çerçeve Konuşma: Osman Balaban, *Bir Yüzyılın Ardından: İklim Krizi Altında Kentlerimizin Geleceğini Yeniden Düşünmek*

Kahve Arası 14.40-15.00

15.00-17.00 4.Oturum:
Oturum Başkanı: T. Elvan Altan

Özgün Özçakır, T. Elvan Altan, *Türkiye'de Modernin Sürdürülebilirliği: Cumhuriyet'in Mimarlığı Nasıl Korunabilir?*

B.Beril Kapusuz Balcı, Duygu Tüntaş, *Zemini Kaybetmek: Kent Ekolojisine Yönelik Bir Şefkat Eylemi Olarak Mimari Fotoğraf*

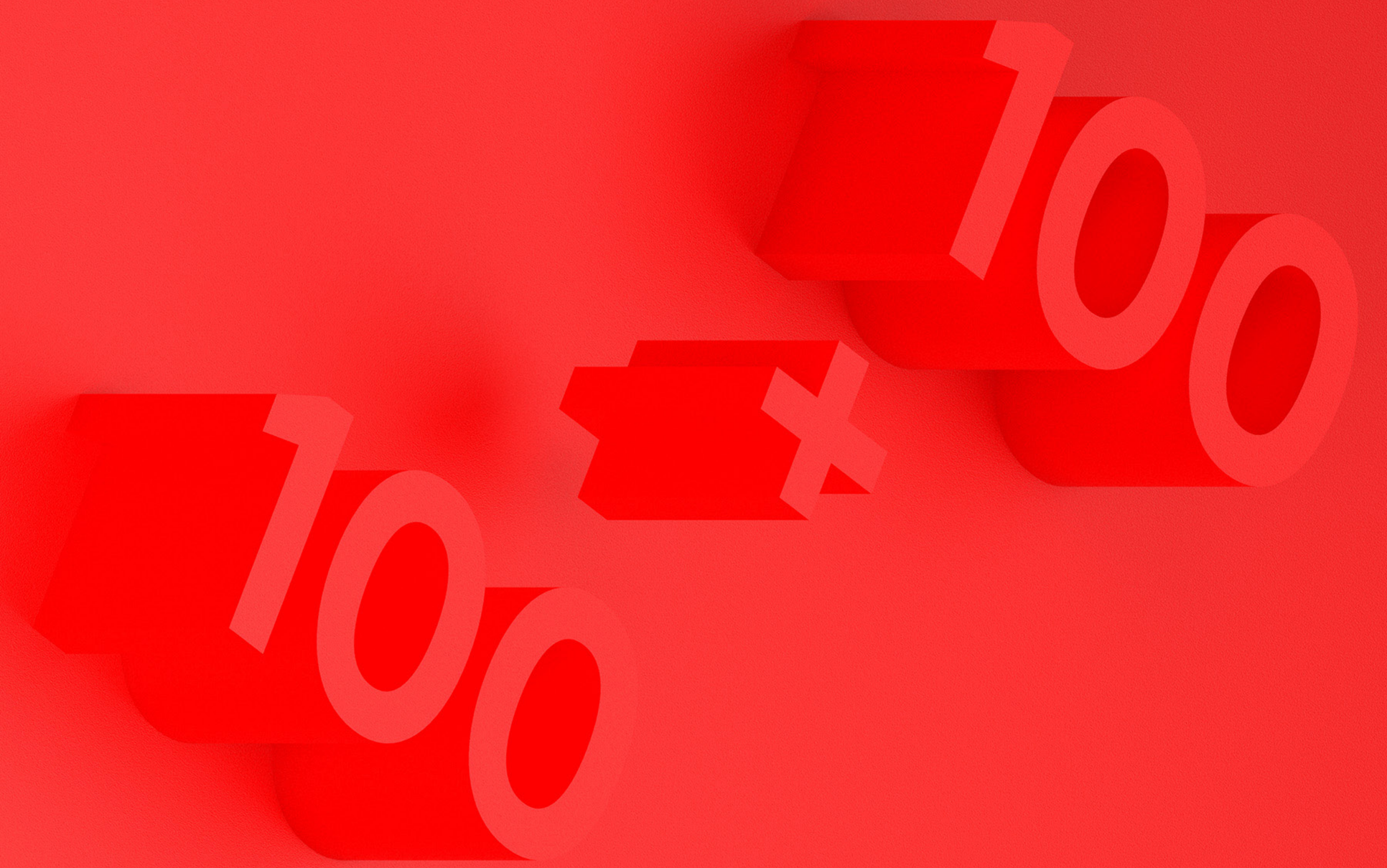
Merve Tuna Kayılı, *Türkiye'nin 100+100 Yılında Yapısal Atık ve Döngüsüne Dair Öne Çıkanlar*

17.00-18.00 Kapanış Konuşması ve Panel Değerlendirmesi: Namık Erkal



100+100

1. Gün



Çerçeve Konuşma: İlhan Tekeli, 100 Yılda Cumhuriyet'in Coğrafyasını Nasıl Oluşturduğu Konusunda Ekolojik Notlar

ANKARA'NIN 100 YILI

11.30-13.30 1.Oturum

Oturum Başkanı: Meltem Yılmaz

Aylin Alicanoğlu Şerifoğlu, İnci Basa,

Ankara Atatürk Bulvarındaki Kentsel Parkların 100 Yıllık Değişim ve Dönüşümlerinin Jansen'in Yeşil Yol Kavramı Üzerinden İncelenmesi

Cumhuriyetin ilanı ile yeni başkent Ankara milliyetçi ve modernist söylemlerin güçlü bir karışımıyla şekillenen ideolojik ve mekânsal bir yapıya büründü. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına kadar kentsel parklar şehir yaşamının bir parçası değildi. Ancak yeni başkentin inşası sırasında yeşil alanlar, modern bir kentsel dokunun simgesi olarak tanımlandı. 1924'te Lörcher, 1928 ve 1932'de Jansen tarafından yapılan Ankara'nın ilk imar planları, şehrin diğer bölgeleriyle ekolojik olarak bütünleşen kapsamlı ve bütüncül bir yeşil yapıyı içeriyordu. Jansen bütün şehri kapsayan bir yeşil yol oluşturmayı amaçlıyordu; bu yol evlerin bahçelerinden başlayarak yakınındaki spor sahalarına, parklara, okullara ve bunların ötesinde kentin dışında kalan rekreasyon ve tarım alanlarına da ulaşmayı hedefliyordu. Jansen tarafından tasarlanan bütünleşik yeşil yapı, 1957 Uybadin-Yücel ve sonrasındaki imar planlarında görüldüğü gibi, zaman içinde önemli ölçüde yok olmuştur. Bu ekolojik yeşil yolun önemli bir parçası olan kentsel parkların fiziksel nitelikleri, faaliyetleri ve kimlikleri incelendiğinde bulgular dramatik bir değişimi işaret etmektedir. Bu çalışma, kamusal bir alan olarak tasarlanan Ankara Atatürk Bulvarı üzerindeki kentsel parkların 100 yıl içerisinde geçirdikleri değişim ve dönüşümleri Jansen'in önerdiği yeşil yol kavramı üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Gençlik Parkı, Abdi İpekçi Parkı, Zafer Parkı, Güven Park, Milli Egemenlik Parkı, Kuğulu Park ve Seğmenler Parkı'nın fiziksel ve sosyal nitelikleri karşılaştırmalı olarak incelenerek kent ekolojisinin ve kimliğinin oluşumundaki rolleri ortaya konacaktır. Parkların geçirdiği mekânsal ve sosyal dönüşümler çevrelerini nasıl şekillendirdiklerini ve onlar tarafından nasıl yeniden şekillendirildiklerini gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, kentsel parkların zaman içinde gelişen mekânsal ve sosyal özelliklerini anlamak için başyazarın yüksek lisans tezinde odaklanmış olduğu Lefebvre'in mekânın üretimine dair önerdiği kavramsal üçlüsü araştırmaya dahil edilmiştir. Mekân temsilleri ile mekânsal pratik arasındaki farkın incelenmesi, bu çalışmanın odaklandığı yeşil yolun parçası olan Atatürk Bulvarı üzerindeki kentsel parkların 100 yıl öncesinde ekolojik bir bütün olarak nasıl tasarlandığını ve bugünkü halini aldığını göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Azize Elif Yabacı, Başak Uçar, Derin İnan, Melis Acar, Onur Yüncü,
Kentsel Dönüşüm Projeleri ve Eğitim Kampüslerinin Çevresel Etkisi: Kolej-Cebeci Semtleri

Mimarlık, tarih boyunca çeşitli örneklerde ulusal kimliği oluşturmak, temsil etmek ve siyasi/ulusal söylemleri kent,çevre ve sosyal yaşamdaki değişimler aracılığıyla yaymak için kullanılan siyasi ve ideolojik bir aktör olarak tanımlanmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra Ankara'nın Yeni Türkiye'nin başkenti olarak geliştirilmesi de mimarlığın bu ideolojik rolünün öne çıkmasında önemli bir örnek olarak düşünülebilir.

1932'de tamamlanan Jansen Planı'nda Cebeci Semti yükseköğretim alanı olarak belirlenmiş, mevcut ve yeni inşa edilen eğitim yapıları ile birlikte Kızılay-Dikimevi aksı ve çevresi Ankara'nın eğitim aksı olarak öngörülmüştür. Bugün bu yapıların bir kısmı özgün işlevini korumakta iken (Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Hastaneleri, Mülkiye ve Hukuk Fakülteleri, Kurtuluş İlköğretim Okulu), bir kısmı zaman içinde yeniden işlevlendirilmiş (Konservatuar Mamak Kültür Merkezi olarak), bir kısmı da aynı alanda yeniden işlevlendirilmiştir (TED Koleji TED Üniversitesi olarak). Bu bölge yıllar içinde çeşitli sosyal, politik ve mekânsal dönüşümlere de maruz kalmıştır. Kent merkezine yakın konumu, eski ve yeni kent arasındaki pozisyonu, kampüs kullanıcılarının günlük trafiği ve çakışan kentsel ulaşım katmanları (araç ve yaya) söz konusu bölgenin morfolojik ve mekânsal oluşumunu değiştirmiştir.

Bu bildiri kapsamında, yukarıda belirtilen eğitim bölgesini iki odak noktası (TED Üniversitesi Kampüsü ve Ankara Üniversitesi Cebeci Kampüsü) üzerinden inceleyen ve TED Üniversitesi tarafından desteklenen bilimsel araştırma projesi kapsamında geliştirilen veri tabanının katmanlı okuması paylaşılacaktır. Bu okumalar ışığında arşiv verileri karşılaştırılacak ve yorumlanacak ve çalışma alanının dönüşümü elde edilen bulgular ışığında tartışılacaktır. Bu kapsamda arşiv verilerine ve bağlamın güncel okumasına odaklanılarak, güncel kentsel, ekonomik, sosyal ve siyasi söylemlerin bu kampüs alanları üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Bununla birlikte, veri tabanının rezervlerine referansla sunulacak anlatılar ile Ankara'nın Cumhuriyet'in başkenti olarak gelişimi tartışılacaktır.

Melis Acar,

Fidanlığın Ötesinde, Derenin Bitişiğinde: TED Ankara Koleji ve Kolej Semti'nin Kentsel ve Çevresel Dönüşümü

Bu çalışma, Cumhuriyet Ankara'sının 100 yılında TED Ankara Koleji'nin kentsel ve çevresel tarihi çok yönlü incelemeyi amaçlamaktadır. Yenişehir Okulu (1951 yılında ismi TED Ankara Koleji olarak değiştirilecek), Cumhuriyet Türkiye'sinde eğitim reformunu destekleyen etkili bir kurum olarak Türk Maarif Cemiyeti'nin (Türk Eğitim Derneği, 1928) himayesinde 1931 yılında kurulmuştur. Okul, Türk Maarif Cemiyeti'nin eğitim konusundaki katkılarının etkin bir ürünüdür ve özgün bir mekânsal ve sosyal konuma sahiptir. Bu araştırma, okulun eğitime etkisini, mimari gelişimini ve Ankara'nın kentsel dokusu içindeki dönüştürücü rolünü vurgulamaktadır. Ayrıca, okul yapılarının 1930'lardan 1960'lara kadarki gelişimi Türkiye'de yirminci yüzyıl boyunca mimari üretimin farklı dönemlerini temsil etmektedir.

Ankara'nın kent merkezinde yer alan TED Ankara Koleji, Jansen Planı'nda belirlenen eğitim bölgesine konumlandırılmıştır. Okul yıllar içerisinde yakın çevresini dönüştürmüş ve hatta semte adını vermiştir. Ayrıca, Kolej semtinin Ankara'nın kentsel bir alt merkezi olarak gelişmesi okulun yakın çevresinin sosyo-mekansal yaşamına katkıları ile ilişkilidir. Okulun temas ettiği İncesu deresi ve fidanlık bölgesi kent ekolojisinin önemli parçaları olmuşlardır. Ancak, 1960larda asfalt ile kapatılan dere ve 1970lerde üçte biri kadar küçülen ve bir parka dönüştürülen fidanlık semtin aldığı en büyük hasarlardan olmuştur.

Bu çalışma, TED Ankara Koleji'nin Cumhuriyet tarihi boyunca eğitime, mimarlığa ve topluma sağladığı katkıları değerlendirmekte ve çevresindeki sosyo-mekansal dinamikler üzerindeki dönüştürücü ve iyileştirici etkisini inceleyecektir. Araştırmanın amacı, TED Ankara Koleji'nin mimari gelişimini ve çevresel etkileşimlerini analiz

Heves Beşeli Özkoç, Onur Özkoç, Seda Nehir Gümüşlü,
Başkentin Yapıları: Tipolojik Bir Envanter

Bu çalışma, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olmasıyla birlikte 1923'ten itibaren hızlı bir şehirleşme ve nüfus artışı yaşayan Ankara'da, başkent olma misyonuyla ilişkili olarak 1923'ten günümüze kadar üretilmiş olan idari kamu yapılarının envanterini dökerek tipolojik olarak sınıflandıracak; morfoloji, ölçek, yoğunluk, sınır geçirgenlik gibi unsurlar üzerinden inceleyerek Ankara'nın yapısal çevresi içerisindeki oranını/yerini/dağılımını tespit edecektir. Bu kapsamda incelenecek yapılar; meclis binaları, bakanlıklar, sayıştay-danıştay-anayasa mahkemesi yapılarıdır.

ANKARA'NIN 100 YILI

14.30-16.30 2.Oturum

Oturum Başkanı: Neşe Gurallar

Güliz Öktem Taşdemir,
Ankara’nın Kentsel Ekolojisini ve Gelişimini Kentin İç Mekânı Pasajlarla Okumak

Bu araştırma, kentsel ekoloji bağlamında Ankara’yı ve Ankara’nın 100 yılını, çeşitlenen yapısal karakterdeki pasaj tipolojileriyle değerlendirmeye almaktadır. Bu bağlamda kentsel ekoloji bağlamında pasajları, ‘koruma’ ve ‘yeniden kullanım’, ‘yürüme’ pratikleri kapsamında odak müdahalelerle tartışmaktadır. Kentsel/kamusal ve ara mekân karakterli pasajlar birer arayüz olarak çalışmakta, kültürel, ekonomik, sosyal sermaye katkıları ile kentsel morfolojiyi değiştiren, kentsel morfolojiyle dönüşen ve dönüştüren otonom bir yapıyı tanımlamaktadır. Kentsel ekoloji kapsamında ise, kente yürünebilirlik ve kentin yaşanabilirlik ölçütlerinde katkı sunmaktadır. Bu araştırma, seçki yapı örnekleriyle, Ankara’nın başkentlik işlevi ve yakın geçmişiyle tarihsel arka planı, Erken Cumhuriyet Dönemi, yüzyıl ortası modern ve neo-liberal kentsel ve mekânsal stratejilerini, kentsel çevreye olan katkı ve bileşenleriyle, değerlendirmeye almaktadır. Kentsel/kamusal arayüz olma özelliğindeki pasajlar, barındırdığı her bir katmanla (palimpsest), ortaklaşan ve güncellenen veriler bütününü içermektedir. Araştırmanın ana amacı, ‘yer’e ait, özgün yapısal karakteriyle pasajları, yapısal bir bakışla pasaj ve kent ölçeğinde çözümlemektir. Araştırmanın yapısal incelemeleri, ticari işlevle inşa edilmiş/dönüştürülmüş, güncel zaman diliminde fiziki varlığı korunmuş, tipolojik olarak çeşitlenen örneklerdir. Seçki yapı grubu, morfolojik dönüşümü belgeleyebilmek amacıyla üç ayrı bölge üzerinden tanımlanmıştır. Ankara Kalesi ve yakın çevresi, Yeni Şehir Bölgesi, Çankaya ve kentin genişleyen yeni koridorları çalışmanın sahasını tanımlamaktadır. Bölgeleme üzerinden, Pilavoğlu Han, Hamamönü Pasajı, Cihan Pasajı, Kocabeyoğlu Pasajı, Soysal Pasajı ve Soysal Han, Zafer Pasajı, Bulvar Pasajı; Ülkealan Pasajı, Menekşe Pasajı, Efes Pasajı, Kuğulu Pasajı, Tunalı Pasajı, Ertuğ Pasajı, Gümüşsoy Pasajı, Karınca Pasajı, Necatibey Pasajı çalışmanın örnek evrenini tanımlamaktadır. Araştırmanın yöntemi, durum araştırması olarak belirlenmiştir. Gerçek yaşam verileri, bağlamsal içerikle haritalanmış, görsel, yazılı, basılı yayın arşivi, teknik envanterle birlikte yapısal değerlendirmeyi oluşturmuştur. Güncel zaman dilimiyle temas eden bu çalışma, yüz yıllık bir kent ve kentli geleneğinin, gündelik yaşantının izlerini sunmakla birlikte değerlendirmeye aldığı kentsel ekolojiyi ve aidiyetini sorgulamaktadır. Pasajların olası katkılarını ve güncel durumunu yeniden değerlendirmeye almakta, belgelemektedir.

Başak Aycan Özkan, Elif Merve Nalçakar, Irmak Yavuz Özgür,

Geleceğe Dönüş: Ekolojik Pedagoji Yaklaşımıyla Başkentte Alternatif Kentsel Biçim Ve Modelleri Düşünmek

Türkiye'nin son yüzyılında şehircilik pratiği, sınırsız ve düzensiz bir kentleşme sürecini gözler önüne sermektedir. Kontrolsüz ve dengesiz gelişme, nüfus artışı, çevresel tahribatlar, afetler ve iklim değişikliği gibi problemler bu sürecin sonuçları olarak yerel ve küresel ölçekte karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde etkisini sürdüren bu koşullar sağlıklı, sürdürülebilir ve ekolojik yaşam biçimlerini yansıtan alternatif gelecek senaryoları ve kentsel modeller arayışını kaçınılmaz bir zorunluluk haline getirmiştir. Bununla birlikte, günümüz çatışmalarının, krizlerinin ve sorunlarının karmaşıklığı ve kısmi çözümlerle onarıcı arayışlara yol açan mevcut eğilimlerin baskınlığı, alternatif kentleşme modelleri ve kentsel mekân biçimleri tasavvur etmeyi sınırlamaktadır. Bu durum, geçtiğimiz yüzyılın kentleşme sorunlarını ele almak ve alternatif gelecek öngörüleri ortaya koymak için taze bir yaklaşım, geçmişe dönük bir bakış ve temiz bir sayfa açılmasını gerektirmektedir. Eleştirel, yaratıcı, soyut ve algoritmik tasarım düşüncesinden yararlanan temel tasarım stüdyosu eğitimi, dinamik, alternatif ve çoğul senaryolar için kentsel form ve mekânın sürdürülebilir tasarımında deney yapma fırsatı sunmaktadır. Bu amaçla, TED Üniversitesi Planlamada Temel Tasarım stüdyo eğitimi, alternatif kentsel modeller, örüntüler ve senaryolar üzerinde çalışmak ve fikir üretmek için bir ekolojik pedagoji çerçevesi oluşturmaktadır.

Bu çalışma, temel tasarım ve ekolojik pedagojinin teorik temellerini bir araya getirmektedir. Çalışma ilk olarak, belirli temalara ve ilgili kavramsal çerçevelere ilişkin içeriği kapsayan esasları araştırmakta; bağlamı belirli zamansal ve mekânsal koşullarla çerçevelemekte ve formu morfolojik temelli olarak oluşturmaktadır. İkinci olarak, deneyimsel, ortaklaşa inşa eden, döngüsel, organik ve kendi kendini yönlendiren tasarım yöntemlerini ve araştırmayla iç içe geçmiş süreçleri gerektiren ekolojik pedagojinin usullerini araştırmaktadır. Çalışma, başkent Ankara'da zamanda yolculuk yaparak alternatif kentsel biçim ve modeller öngörmek üzere endüstri kenti, bahçe şehir ve uluslararası topluluk temalarını yeniden gündeme getiren Planlamada Temel Tasarım stüdyolarını derinlemesine incelemektedir. Çeşitli ve karmaşık biçim ve aktivite temelli alternatif kent dokularını ve mekânsal kurguları ortaya çıkarmaktadır. Son olarak çalışma, ekolojik pedagojinin temel mekânsal planlama ve tasarım eğitiminde dönüşümsel öğrenmeye nasıl katkıda bulunduğunu tartışmaktadır.

Zeki Kamil Ülkenli,

Yeni bir Başkent, Yeni bir Kentlilik; Yerli ve Yabancı Kaynaklardan Erken Cumhuriyet Dönemi Ankarası, Kent Yaşamı ve Atatürk Orman Çiftliği'nin Ekolojik Rolü

Önemli bir kentsel alan kullanımı ve metropoliten kent parçası olmasının yanısıra politik bir müdahalenin de nesnesine dönüşmüş olan Atatürk Orman Çiftliği'nin (AOÇ); kuruluşu, gelişmesi - erken cumhuriyet yıllarını kapsayan sürecin dönemsel olarak araştırılması planlanmıştır.

Yeni başkent Ankara'nın planlama öyküsü ve gelişimi içerisinde dönemsel konjonktürde ele alınırken özellikle arzulanan kentli nüfusun oluşumu, kamu yararı anlayışı, çiftliğin ardındaki ve temsil ettiği düşünceye odaklanılarak zaman içerisinde Ankara kenti ve kentlisi ile olan mekansal ilişkileri özelinde bir kitap bölümü önerilmektedir. Yazı aynı zamanda "Ekolojik Planlama Yaklaşımı – Ekolojik Mekanlar" kavramlarını dönemsel olarak ele alıp, günümüz bakış açıları ile karşılaştırmayı amaçlamaktadır.

Dönemsel yerli ve yabancı kaynaklar (gazeteler, dergiler, yabancı misyon raporları, bilgi notları ve anı kitapları) çalışmada kullanılacaktır.

Zeynep Eraydın,
Ankara’nın Yüz Yıllık Kent İmgesi

Ankara, yüz yıllık Cumhuriyet tarihi içinde planlama ve tasarım pratikleri ile şekillenen farklılaşan kent imgelerine sahip olmuştur. 1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile birlikte bütüncül bir yaklaşımla güçlü bir başkent imgesi yaratma ile başlayan süreç 1930-50 dönemi arasında mekânsal stratejiler ile parklar ve yeşil kamusal alanlar ile zenginleştirilmiş Yeşil Kent imgesine dönüşmüştür. 1950ler ile başlayan dönemde kentin gelişmeye başlaması ile büyüyen ve gelişen başkent imgesi güçlendirilmiştir. 1980lerde dünyayı etkileyen neoliberal politikaların etkisinde kentte bir modernleşme süreci başlamış ve modern başkent imgesi öne çıkmıştır. Kentin batı koridorunun yeni gelişme koridoru olarak belirlenmesi ile yeni ve modern kentin yeni mekânları da oluşmaya başlamıştır. 1990lar ile beraber mevcut kent merkezinde parçacıl değişim ve dönüşümler meydana gelirken, batı koridorundaki gelişmeler ile kent çok merkezli bir yapıya sahip olmaya başlamıştır. 2000ler ile beraber tüm dünyada kentsel markalaşma politikalarının ve kentler için marka imajı yaratmanın baskın olmaya başladığı bir dönem başlamıştır. Bu yeni yaklaşımdan Ankara için geliştirilen planlama politikaları ve mekânsal stratejiler de etkilenmiştir. Bu dönemden itibaren kent için tasarlanan farklı marka imgeleri doğrultusunda parçacıl büyük kentsel müdahaleler görülmeye başlanmıştır. Ankara kentinin değişen yüz yıllık kent imgesini, imgenin bileşenleri üzerinden okuyan bu çalışma, değişim sürecini planlama ve tasarım pratikleri üzerinden tartışarak eleştirel bir çerçeve çizmektedir.

Sergi Açılış Konuşma: Baykan Günay,
Cumhuriyet Ankarası ve Kent Modelleri”
Sergiyi Hazırlayanlar: TEDU CITY, Başak Aycan Özkan,
Elif Merve Nalçakar, Irmak Yavuz Özgür

100+100

2. Gün



Çerçeve Konuşma: Esra Akcan,
Deprem, Din ve Devlet

TÜRKİYE'NİN 100 YILI

11.30-13.30 3.Oturum

Oturum Başkanı: Bülent Batuman

Berin Gür,

Fetih, Kutlamalar ve Mimarlığın Siyasi İstismarına Karşı “İtina”

1453 İstanbul’un fethini hatırlatmak üzere, her yıl düzenlenen kutlamalar İslamcı-milliyetçi tahayyülde fethin anlamını kurgulamaya yardımcı olacak imgeler ve semboller üreterek Osmanlı geçmişiyle bağlantı kurmaya hizmet etmektedir. Hükümet (ve yerel yönetimler) tarafından düzenlenen kutlamalarda, sanki İstanbul ‘kendilerinin’ değilmiş ya da Türkiye’nin ulusal sınırları içinde değilmiş gibi fetih simülasyonu sahnelenir. İstanbul’un fethi figüratif ve mekânsal kurgularla yeniden canlandırılırken, şehir her yıl yeniden fethedilir. Fethi tekrar tekrar canlandırmak ve hatırlamak, “kayıp şehrin melankolisini” üreten, İstanbul’a duyulan bitmek tükenmek bilmeyen bir özleme işaret eder. Burada söz konusu olan, İslamcı-milliyetçi fetih saplantısının ürettiği, duygu siyaseti üzerinden günümüzün tarih algısını ve tarihle ilişkilerini şekillendiren ve hâkim kılan, “politik olarak manipüle edilmiş bir melankoli”dir. Kutlamalar aracılığıyla kayıp şehri ve ideali bulma arzusu, hatırlama yoluyla geçmişle bağlantı kurmanın ve şimdiye duygusal yatırımı mümkün kılmanın politik bir yoludur. Bu süreçte, mimarlık, “yeniden fetih veya ikinci fetih” söyleminin tezahür etmesinin ve İstanbul’u siyasi tahayyüllere göre yeniden inşa ederek kayıp şehri bulmanın bir aracı olmuştur; bu anlamda da istismara açıktır. Bir ülke veya şehrin kontrolünü güç kullanarak ele geçirmeye yönelik saldırgan bir eylemi ifade eden fetih terimi, genellikle duygusal travmaya neden olan şiddet ve baskıcı siyasi ideolojilerle ilişkilendirilir. Dolayısıyla, “yeniden fetih” fikrini kışkırtan kutlama pratiklerinde başat olan İstanbul’un fethine tek taraflı ve önyargılı bakış açısı; yani fetheden Müslüman Türklerin zaferini yüceltirken, fethedilen halkların acılarının ve travmalarının görmezden gelinmesi, sürdürülebilir ve gelişen ilişkilerden yana olmak adına itinalı, özenli ve kapsayıcı bir mimarlık anlayışına ihtiyaç duyduğumuz bu yüzyılda, sorgulamayı gerektirmektedir. 1953’teki 500’üncü ve 2003’teki 550’inci gibi fethin sembolik anlamda önemli yıldönümleri, yalnız kutlamalardan ibaret tarihi bir gün olarak değil, aynı zamanda şehrin yeniden imarının veya mekânsal dönüşümünün fırsatı olarak görülmüştür. 500’üncü yıl “Türk İstanbul”un restorasyonu ve inşası, 550’inci yıl ise “550 yeni eser” iddiasıyla İstanbul’un “Osmanlı-İslam” kimliğinin ön plana çıkarıldığı bir kentsel dönüşüm kampanyasına dönüşmüştür. Dolayısıyla, yapılı çevre, tüm yaşam formları, doğa ve insanlar arasındaki ilişkilere tamamen yeni bir bakış açısıyla, onarım, koruma, yeniden kullanım ve yapı geri-dönüşüm gibi değerlere duyarlı bir mimarlık anlayışına ihtiyacımız olduğu bu yüzyılda, sıfırdan inşa etmeyi önceleyen yüksek bütçeli projelerle devletin siyasi gövde gösterisi haline gelen fetih kutlamalarının eleştirel değerlendirmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Eser Köker, Ülkü Doğanay,

Türkiye'nin Siyasal İletişim Yazınında Çevre Sorununun Görünmezliği

Türkiye'de siyasal iletişim yazını ancak 1970'lerin başından itibaren seçim kampanyaları üzerine odaklanmıştır. Bu yönelimin erken tarihli bir istisnası, Nermin Abadan Unat'ın 1965 Seçimlerinin Tahlili başlıklı kitabıdır. Yine 1970'lerin başlarında ve ortalarında, dünyadaki örneklerine benzer biçimde Türkiye'de de güncel çevre sorunlarına tepki olarak, yerel sorunlara odaklanan gösteriler ve çevreci protestoların görülmeye başladığına tanık oluruz. Aynı yıllarda, hem dünyada, hem de Türkiye'de çevre, politika yapıcıların gündemine girer: çevre sorunları ile ekonomik büyüme arasında bir denge tutturulması gerektiği tartışmalarının gölgesinde, bir dizi kurumsal düzenleme yapılır. Uluslararası konjonktüre uygun olarak devlet örgütlenmesi içinde çeşitli adımlar atılırken, çevre sorunları merkezi yönetimin konut, ulaşım, kentsel yerleşim ve enerji politikalarına yönelik reform taleplerine cevaben yapacağı kısmi, yerel, idari düzenlemelerle aşılabilecek, geçici ve kolay çözülebilir sorunlar olarak ele alınır. 1980'lerin ortasından itibaren ise çevre hareketinin güçlenmesi ve çevre konusunda kamuoyunda bilinç artışı sağlamaya yönelik faaliyetler, çevre konusunun siyasal partilerin programlarında, seçim beyannamelerinde ve geleceğe dönük vaadlerinde daha fazla yer tutmasına sebep olur. 1980'ler ve 90'larla beraber çevreyi kalkınmacılık ve kirlilik yönetimi perspektifinde ele alan söylemlerin yeni ilgi odağı "ekolojik modernizasyon ve sürdürülebilir kalkınma" paradigmasına etrafında kurulur. Böylece, politikacıların çevre sorununu bir dizi yasal ve idari düzenleme, politikaların entegrasyonu, kurumlararası işbirliği çerçevesinde ele alan "reformist" söylemlerine dahil olan "sürdürülebilirlik" kavramı, ekonomi, istihdam beklentileri, kentleşme ve çevrenin korunması arasında bir "denge" kurulabileceği beklentisi üzerinden "çevre"nin yeniden araçsallaştırılmasına imkan sağlar.

Siyasal kampanyaların uzmanlar, reklam ajansları aracılığıyla kurgulanmaya başladığı 1970'li yılların ortalarından itibaren, çevre sorunu, yazılı metinlere, siyasal partilerin oluşturduğu parti programlarına, seçim beyannamelerine ve kampanya vaatlerine "bir konu başlığı olarak" eklenir. Ne var ki, çevrenin siyasal kampanyaların bir konusu olarak "politikleştirilmesi" sürecinde küresel ve yerel çevre hareketlerinin talep ve kavramlarını görmezden gelen kampanyaların, ağırlıklı olarak reformist söylemin dili ve kavramlarına sığındığını görürüz. Dünyada ve özellikle 1980'li yılların sonlarından itibaren Türkiye'de gelişen çevre hareketlerinin endüstriyel büyümenin ve teknolojik gelişmelerin ortaya koyduğu değişimlere karşı çıkarak insan ve doğa ilişkisine eşitlikçi ve katılımcı bir bakışla alternatif bir yaşam tarzı oluşturulabileceği yönündeki iddiası, önemli ölçüde siyasal kampanya söylemlerinin dışında bırakılır. Böylece, kampanyalar "yeşil büyüme", "yeşil ekonomi", "yeşil istihdam" gibi kavramlar aracılığıyla her ne kadar "yeşil" renge bürünmüş olsalar da, yurttaşların gündelik hayatlarını, yaşadıkları çevreyi doğrudan etkileyen politikaların belirlenmesine aktif katılımını önceleyen "kent hakkı" kavramı unutulur. Gezi Parkı direnişinin agresif rant ve kentleşme politikalarına yönelik tepkisi. talepleri politik sözün, vaadin gündemi dışında bırakılır. Kadınların kent sokaklarının geceleri aydınlatılması taleplerinin politikliği yok sayılır. Nükleer karşıtı direnişler, HES karşıtı hareketler, ormanları, dereleri, köyleri yok eden enerji şirketlerine yönelik tepkiler, politik kampanyaların "çevrecilik" bahsinde konu edilmez. Partilerin ve vaatlerin çevreciliği, miting meydanlarının plastik bayraklarla donatılmamasıyla ölçülür. Dikilen ağaç sayısına, kentsel dönüşüm adı altında yaşam alanlarını tümüyle kuşatan beton yapıların arasına sıkıştırılan "millet bahçelerine", altyapı inşaatlarına, akıllı yeni kentler inşa etme ve kaynakları akılcı kullanma vaatlerine indirgenir.

Siyasal partilerin seçim kampanyalarında çevre sorununa bakışındaki bu sınırlı perspektif, siyasal kampanyalarda çevre politikaları ve vaatlerine odaklanan akademik çalışmalara da yansır. 1990'lı yılların başından itibaren genel ve yerel seçimlere giren ve TBMM'de temsil edilen siyasal partilerin çevre konusundaki politika vaatlerini irdeleyen çok sayıda çalışmaya rastlamak mümkündür. Bu çalışmaların bazıları seçim kampanyalarına ve parti politikalarına yön veren parti programı, seçim beyannamesi gibi temel politika belgelerinde "çevre", "sürdürülebilir çevre" gibi kavramların kullanılma sıklığını, bazıları ise bu kavramlara eşlik eden vaatleri ve söylemleri incelemiştir. Çalışmaların önemli bir eksiği, siyasal partilerin seçim vaatlerini irdelerken başvurdukları kavramların ekolojik perspektiften yoksunluğudur. Kampanya içerikleri, siyasal reklamlar, liderlerin miting konuşmaları üzerine yapılan çalışmalarda da benzer şekilde siyasal partilerin çevre sorununu ele alışındaki sınırlılıklara ve çevre hareketinin taleplerinden uzaklığa değinen çalışmalara rastlanamamaktadır. Bu bildiride, Türkiye'deki seçim kampanyalarında "çevre" sorununu ele alan literatüre odaklanarak, çevre hareketinin "politik sözü"nün seçim kampanyalarına taşınamaması ile akademik çalışmaların bu eksikliği görmeme eğilimi arasındaki ilişkiyi tartışmaya açacağız.

Bilge İmamoğlu, Başak Uçar, Seray Türkay,
Geçmiş Mimarlık ve Kent Tarihi Değerlendirmelerinin İçerik Analizi

Bu çalışma ile cumhuriyet tarihinin sembolik olarak önemli görülmüş ve son bir yıldan daha geniş erişimli ve ölçekli değerlendirmeler yapmak için fırsat bilinmiş yıldönümleri (10., 25., 50. ve 75. Yıllar) için hazırlanmış ve özellikle mimarlık, kent ve yapılı/doğal çevrenin tarihine odaklanan yayınlar, içerikleri ile karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bu çerçevede, öne çıkan, ilgi gören ya da kaybeden kavramlar, konular ve isimler üzerinden, geçmişe bakış ediminin kendisinin geçmişi, kaba hatlarıyla tartışılacaktır. Bu amaçla, 75. ve 50. yıl için yapılmış özel yayınların yanına, özellikle de 25. ve 10. yıl için, Arkitekt, Yapı, Bayındırlık İşleri Dergisi gibi süreli yayınlar da eklenebilir. Bu değerlendirmenin sunacağı tartışmanın, sadece yapılı çevrenin ve kentleşmenin tarihi adına değil, yapılı çevrenin ve kentsel değişim ve dönüşümünün değerlendirmesine dair söz ve kavram dağarcığımızın kendisinin evriminin ortaya konulması aracılığı ile, ilgili kuram ve uygulamanın söylemsel geleceği adına da zihin açıcı olması beklenilebilir.

Ela Ataç Kavurmacı,

Cumhuriyet'in Yüzüncü Yılında Türkiye'de Demografik Yapının Değişimi: EşitsizModernleşmenin Coğrafi Görünümleri ve Nüfusun Sürdürülebilirliği

Günümüzde sürdürülebilirlik, toplum ve kent ilişkisi üzerine kurulan retorik "sürdürülebilir bir dünya için toplumsal değişimin gerekliliği" üzerinedir. Toplumun değişimi ise çoğu zaman kaynaklar, kaynakların kullanımı, üretim-tüketim dengesi ve taşıma kapasiteleri üzerinden bir nicelik hesabı ile anlaşılmaya çalışılmaktadır. Ancak sürdürülebilirlik, geçmişten gelen bir düzenin geleceğe nasıl uyumlanacağı olarak ele alındığında toplumsal değişimi anlamada niteliği de değerlendirmek gerekir. Toplumların bulunduğu coğrafya ile kurduğu özgün ilişkiler, modern normlara uyum, farklı yaşam biçimleri, yerelleşme, farklı türden modernleşme deneyimleri (ve tüm bunların yıllar içindeki değişimi) gibi konular nüfusun ve toplumların sürdürülebilirliği ve geleceğe uyumu açısından analiz etmeye değerdir. Buradan hareketle bu çalışmada, toplumların güne ve geleceğe uyumu nüfusun sürdürülebilirliği üzerinden ele alınmaktadır. Cumhuriyet'in yüzüncü yılında Türkiye'de demografik yapının değişimi, dönüşümü, nüfusun yeniden dağılım örüntüleri ile analiz edilmektedir. Bunu yaparken nüfusun sadece büyüme küçülme örüntüleri değil, modern pratikler üretme kabiliyeti de değerlendirilmekte ve bunun bölgesel, kentsel varyasyonları ortaya konmaktadır. Çalışmada, nüfusun kentleşme dinamikleri, artış hızı ve değişimi, kadının toplumsal konumu, eğitim durumu, hane yapısındaki değişim gibi modern demografik göstergelerin Türkiye'de dünü, bugünü ve geleceği coğrafi mekân üzerinden analiz edilmekte, bu sayede farklı dönemler için Türkiye'nin demografik değişim coğrafyası elde edilmektedir. Bu değişim coğrafyasını Türkiye'nin "modernleşme coğrafyası" olarak yorumlamak da mümkündür.

Çalışmada Türkiye'nin Erken dönem nüfus sayım verileri, Genel Nüfus Sayım verileri ve Adrese Dayalı Nüfus Sayım verileri kullanılmış, veriyi analiz etme ve görselleştirmede temel istatistik ve haritalama yöntemlerinden faydalanılmıştır. Çalışmanın en önemli bulgusu Türkiye'nin modernleşme ve demografik geçiş sürecinin farklı dönemlerde farklı coğrafi örüntüler ürettiği ve buna bağlı olarak mekânda görülür bir "eşitsiz modernleşmenin" söz konusu olduğudur. Çalışmada yüz yıllık bir demografik değişimin/dönüşümün sadece kendisini değil, Türkiye kentsel coğrafyasındaki görünümlerini elde etmiş olmak, bu yüzyılı Türkiye'nin farklı toplumsal gruplarının ve kentlerinin farklı deneyimlerle geçirdiğini, benzer bir deneyim farklılığının sadece demografik değişkenlerde değil kentleşme, gelişme ve modernleşme pratiklerinde de görülebileceğini ortaya koymaktadır. Nüfus yapısının değişen seyri bakımından Türkiye artık kent devrimini tamamlamış bir ülke olarak görünse de bu devrimsel değişimin/dönüşüm Türkiye coğrafyasında farklı mekansal ve zamansal görünümler üretmektedir. Nüfusun niceliksel ve niteliksel sürdürülebilirliği Türkiye'de coğrafyaya özgüdür.

Çerçeve Konuşma: Osman Balaban,
Bir Yüzyılın Ardından: İklim Krizi Altında Kentlerimizin Geleceğini Yeniden Düşünmek

TÜRKİYE'NİN 100 YILI

15.00-17.00 4.Oturum

Oturum Başkanı: T. Elvan Altan

Özgün Özçakır, T. Elvan Altan,

Türkiye'de Modernin Sürdürülebilirliği: Cumhuriyet'in Mimarlığı Nasıl Korunabilir?

Yirminci yüzyılda hızlanan kentleşme süreci sonucunda, bu dönemde inşa edilmiş olan modern yapılar Türkiye'de kentlerin yapılı çevresini büyük oranda şekillendirmiştir. 100. yılına ulaşan Cumhuriyet'in kentlerinin mimari kimliğini oluşturan belki de en tanımlayıcı tarihi katman olarak modern mimarlık ürünlerinin korunması ise hala üzerinde geniş çerçevede uzlaşmaya varılamamış bir konudur. Yakın geçmişe tarihlenmesi nedeniyle "yaş değeri"nin sorgulanması, yirminci yüzyıl boyunca baskın olan modern tasarımın sadeliği nedeniyle "estetik değer"den yoksun bulunması ve günümüzdeki hakim politik iktidarın önceki dönemlerin üretimini istenmeyen bir geçmişin nesnesi olarak görmesi nedeniyle "tarihi değeri"nin önemsenmemesi benzeri olumsuz değerlendirmeler sonucunda Cumhuriyet mimarlığının 100 yıllık üretiminin "tarihi eser" olarak kabul görüp korunması zorlaşmaktadır. Bu dönem yapılarının kent merkezlerinde yer aldığı alanların yüksek "ekonomik değer"i ise kolayca yıkılıp yerlerine yeni yapı inşasına neden olmaktadır. Mevcut koruma mevzuatı içinde yer alan tanımlar ve araçlar Cumhuriyet'in mimarlık üretiminin değerlerinin belirlenip korunmasına imkan tanımaktadır; öte yandan, çoğunlukla politik/ideolojik ve ekonomik motivasyonlarla ortaya çıkan söz konusu olumsuz değerlendirmeler sonucunda, çok sayıda modern mimarlık ürünü kaybedilmiş durumda ya da yıkım tehdidi altındadır. Bu kötümser tabloya karşıt olarak korunmuş olan modern mimarlık ürünleri bulunsa da bu örnekler de "koruma"dan ne anlaşıldığı konusunda tartışmalara yol açmaktadır.

Bu çalışma, Cumhuriyet'in mimarlık üretiminin özelliklerinden yola çıkarak, Türkiye'de modern mirasın korunması meselesini farklı şehirlerden örnekler üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Kaybedilen yapılar modernin sürdürülebilirliğine engel oluşturan sorunlar hakkında genel bir değerlendirme çerçevesi sunacaktır. Bu çerçeve temelinde, "korunmuş" yapılara odaklanılarak uygulanan koruma pratikleri tartışılacak; farklı örneklerde özgün yapısal özellikler sürdürülerek koruma ile yeniden inşa (rekonstrüksiyon) ve özgün işlev sürdürülerek koruma ile yeniden işlevlendirme arasındaki farklar vurgulanarak, Türkiye'de modernin sürdürülebilirliğinin koşulları çerçevesinde modern yapılara karşı oluşan tehditler anlaşılmaya ve "Cumhuriyet'in Mimarlığı Nasıl Korunabilir?" sorusu yanıtlanmaya çalışılacaktır.

B.Beril Kapusuz Balcı, Duygu Tüntaş,

Zemini Kaybetmek: Kent Ekolojisine Yönelik Bir Şefkat Eylemi Olarak Mimari Fotoğraf

Bu metin, kent ekolojisini oluşturan insan ve insan olmayan varlıklar arasındaki yakın bağlılığı anlamak için, binalar ve diğer mimari eserler de dahil olmak üzere bu varlıkların içkin değerini ve aracılığını vurgulayan bir yaklaşımla "şefkat" kavramına odaklanır. Yöntemsel olarak, bu çalışma mimari fotoğrafçılığı, bir "göz-kulak olma" eylemi olarak yeniden çerçevelendirirken, yinelemeli fotoğrafik araştırma ve belgeleme yoluyla mimarları yapılı çevrenin, özellikle de kentsel dönüşüm ve rant sebebiyle yıkım riski çok yüksek olan mimari çevrelerin bakıcısı olarak tanımlar.

Kentsel dönüşüm alanlarında, güncel yapma biçiminde öncekilerden farklılaşan yapı-zemin ilişkisi -ve özellikle toprakla kurulan ilişki- (çekme mesafesi ve bodrum katının sınırlarının büyümesiyle toprak hacminin küçülmesi gibi), var olan ekolojik kararlılığı (equilibrium) bozar. Mahalle ölçeğinde baktığımızda, modern apartmanların etrafındaki bitki örtüsüyle birlikte yıkılması ve yeni yapının ayak izinin (yeni) büyüklüğü, yaşamını toprakla ortak sürdürmekte olan fauna ve florayı da eksilterek yapı stokunu genişletir. "Zemini kaybetmek", tam da bu bozulan yapı-bahçe ilişkisi ve ada/mahalle ekosistemini de içine alan değişim üzerinden kavramsallaştırılmıştır.

Bu makale, mimarlığa daha düşünceli ve sürdürülebilir bir yaklaşım çağrısında bulunur. Binaları ve diğer eserleri sadece işlevsel nesneler veya estetik ifadeler olarak değil, aynı zamanda çevresiyle kurduğu ilişki ve insan deneyimi üzerinde benzersiz niteliklere ve etkilere sahip varlıklar olarak düşünmeye davet eder. On yılı aşkın bir süredir mimari eğitim ve görsel araştırma alanındaki aktif temsilcilikleri ile, yazarların fotoğrafik uygulamaları ve pedagojik deneyimleri, bu çerçevenin tartışılması için bir çalışma alanı ve arka plan sağlar. Fotoğraf aracılığıyla, bu makale, mimarlar (veya çevrenin tasarımıyla ilgili diğer alanlardan olanlar) ve mimari eserler (yaşayan ve yaşlanan bedenler olarak) -Donna Haraway'in sözleriyle "yoldaş türler"- arasında, yeni ve uzun süreli yakın bağlar kurmayı önerir.

Uzun süreli fotoğraf ziyaretleri, yalnızca zamanın geçişini ve bunun binaların bedenleri üzerindeki maddi etkilerini belgelemekle kalmaz, aynı zamanda algımızın ve duygusal deneyimimizin nasıl değiştiğini de tasvir ederek, binaların yıkımları veya ölümlerinden önce bedenleri önünde "konumlandırılmış bilgi" adına konuşabilen bir diyalog yaratır. Bir aktivizm ve empati biçimi olarak fotoğraf eylemi, özellikle kuruluşunun 100. yıldönümünde ve mimari mirası risk altında olan Türkiye örneğinde, modern mimarinin değerlendirilmesi, bakımı ve korunmasını da yeniden gündeme getirilecektir. Önerilen çerçeve, fotoğrafik belgeleme uygulamalarında pürist bir yaklaşıma alternatif olarak, gelecekteki araştırmalara samimiyet ve şefkat ile rehberlik etmeyi amaçlar.

Merve Tuna Kayılı,
Türkiye'nin 100+100 Yılında Yapısal Atık ve Döngüsüne Dair Öne Çıkanlar

Türkiye'nin geçmiş 100 yılı içerisinde yapısal atık yönetimi, cumhuriyet tarihinin son 30 yılında yasa ve yönetmeliklerle desteklenmeye başlanmıştır. Bu süre zarfında, atık yönetimi uygulamaları genellikle çevresel etkileri göz önünde bulundurmak yerine ekonomik ve teknik faktörlere odaklanmıştır.

Artan nüfus ve inşaat hızına bağlı olarak çoğalan atıkların yaklaşık %25-%30'u yapısal atıklardan oluşmaktadır. Ancak bu atıkların uygun geri dönüşüm ve yeniden kullanım prensiplerine göre ele alınmaması, çevre kirliliğinin önemli bir faktörü haline gelmiş ve doğal kaynakların tükenmesine yol açmıştır.

Yüksek oranda geri dönüştürülebilir nitelikte olan yapısal atıkların geri kazanımı ile çevresel ve ekonomik problemlerin ortadan kalkması, geniş etkileri olan kazanımlara dönüşebilir. AB üyesi devletlerin 2014 yılında yapısal atıkların %88'ini dönüştürebildiği, bu oranın 2010 verilerine göre %10 oranında arttığı belirtilmektedir. Hollanda, Danimarka ve Avustralya gibi ülkelerde ise %90'lara varan yapısal atık dönüşümleri gerçekleştirilmektedir. Ancak Türkiye'de bu oranlar oldukça düşüktür. Mevzuatlardaki eksiklikler, yüksek vergi oranlı yaptırımların ve vergi indirimi gibi teşviklerin ciddi boyutlarda olmaması bu durumun önemli nedenleri arasında sayılabilir.

Avrupa Birliği ülkeleri, Atık Çerçeve Direktifi ile 2020 yılında atıkların %70'inin geri dönüştürülmesini hedeflemektedir. Türkiye'de ise Hafriyat, İnşaat ve Yıkıntı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği mevcut olsa da geri dönüşüm ve yıkım planlaması gibi önemli düzenlemeler bulunmamaktadır. Ayrıca, bu yönetmelik yapısal atıkların en az düzeye indirilmesini öngörürken, proje aşamasından yıkım sürecine kadar uygulanabilir düzenlemelerin olmaması dikkat çekicidir.

İnşaat ve yıkıntı atıklarının yeni bir yapı malzemesine veya süreç ürününe dönüştürülebileceğini gösteren çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar ışığında, yapının tasarım evresinden başlayarak atık azaltma prensipleriyle yapının kullanım ömrü sona erdiğinde oluşacak yapısal atıkların planlanması, hizmet ömrünü tamamlayan yapı için doğru yıkım yöntemlerine karar verilmesi ve sonrasında yeniden kullanım ve geri dönüşüm yöntemlerini içeren yasal düzenlemelerin ve zorlayıcı uygulamaların devlet tarafından yapılması mümkündür. Bu bağlamda çalışmada, Türkiye'nin Cumhuriyet tarihinin 100 yılında yapısal atık yönetiminin geldiği noktada eksikliklerin tespit edilerek, önündeki 100 yıla aktarılacak notlar ve önerilerle desteklenmesi hedeflenmektedir. Çalışma, geçmişi eleştirerek geleceğe yön vermek isteyen bir bakış açısıyla, süreci analitik bir şekilde özetleyerek siyaset düzlemi ve çevre politikacılarına altlık sunmayı öngörmektedir.

TEDU
ARCH